

Cançó

André Conforte, Universidade do Estado do Rio de Janeiro

“De la musique avant toute chose », deia el famós i conegut vers d’aquell poeta. Per més que em dediqui, des de fa uns anys, a l’ensenyament d’idiomes, aquesta frase diu molt de la meva vida, i encara va començar a dir més després de conèixer el professor Joaquim Dolz, perquè –crec que ell no ho sap– el seu amor per la música brasilera i el seu entusiasme per les meves composicions i interpretacions musicals, a les quals jo mateix ja no donava importància, em van fer adonar que, per més que la professió docent és el que em dona el suport necessari, la música sempre serà el leitmotiv de la meva vida.

Com tots sabem, el Prof. Dolz té una relació íntima, profunda i apassionada amb la cultura del Brasil que fa sentir molt orgullosos tots els brasilers que el coneixen. I insisteix a dir que una de les principals responsables d’aquesta connexió és precisament la música brasilera, amb la qual està en contacte des dels anys setanta, almenys. I, com a un dels grans experts mundials en l’ensenyament de llengües a través dels gèneres textuals, sempre ha tingut molt clara la idea que la cançó és un instrument didàctic molt potent en el procés d’ensenyament-aprenentatge.

Va ser precisament en aquest punt on es van creuar els nostres camins.

L’any 2017, el professor va venir a fer una conferència a la meva universitat, i jo em vaig encarregar de recollir-lo a l’aeroport i de portar-lo a l’hotel. Amb la immensa simpatia que tots coneixem molt bé, no ens va ser difícil fer-nos amics ràpidament. Vaig obsequiar el professor amb un CD del meu grup de samba i de choro, en el qual hi havia una composició metalingüística meua titulada “Gramático Apaixonado” (gramàtic apassionat), i quina va ser la meva sorpresa en descobrir que el Prof. Joaquim era tan apassionat per la cançó com el jo líric de la samba...

A partir d’aquí, vam intercanviar impressions i informacions, mentre vaig conèixer amb més detall la seva extraordinària tasca amb els gèneres textuals, la didàctica de la llengua, l’ensenyament de l’oralitat, el sociointeraccionisme discursiu, etc., i a poc a poc em vaig adonar que en tenia com a amic un dels teòrics estrangers més prestigiosos, no només al Brasil, sinó a tot el món.

L’any 2019, quan estava preparant-me per fer un postdoctorat a Portugal, em va trucar en Joaquim informant-me que havia indicat el meu nom per participar en un congrés sobre música i ensenyament de llengües a la ciutat de St. Etienne, a França. El col·loqui l’organitzaria una amiga seva des de feia molts anys, la professora Marie Noelle Rispail, que també es va convertir en la meva gran amiga després de l’acte, en el qual, no només vaig presentar un treball sobre l’ús del metallenguatge en les lletres de samba, sinó també un acte musical amb la meva modesta guitarra, presentant una mica de música brasilera als meus companys de la Universitat Jean Monet. Encara avui estic molt agraït al meu amic Joaquim per haver-me proposat per a l’acte, sabent que havia pensat en mi perquè considerava que la meva vinculació i el meu treball didàctic amb la música podrien representar una aportació real de l’únic brasiler entre tots els participants del col·loqui.

Més tard, quan se’ls va convidar a escriure el text del recull d’articles referits al congrés de St. Etienne, vaig tenir l’honor de poder escriure-hi juntament amb el Prof. Dolz. El nombre d’intervencions i de col·laboracions va ser tal que la Prof. Marie Noelle ens va proposar ser coautors de l’article i per això tinc l’honor de compartir avui un article –sobre la música brasilera– en col·laboració amb ni més ni menys que Joaquim Dolz.

Quan la pandèmia del coronavirus –un trist record que encara és present– va colpejar tot el planeta, vaig poder seguir des de ma casa moltes de les conferències a distància que tan amablement va enregistrar per als esdeveniments acadèmics més diversos del nostre país, i en elles em vaig adonar

cada cop més de la importància que tenia la cançó popular brasilera en la seva formació com a professor de didàctica de la llengua, inclús en el meu propi país, on desenvolupa, juntament amb professors com Gustavo Lima (de la UFAP, a Pernambuco), investigacions molt importants sobre la lletra de cançó (com és el cas del projecte titulat *Le genre du texte chanson et sa modalité didactique*).

Sempre m'ha impressionat el fet que un professor europeu tingui una mirada tan sensible i descolonial al Brasil, i conegui tan bé la nostra llengua, la nostra cultura i la nostra música molt rica i variada, fruit de les moltes cultures que s'han fusionat aquí. I sempre m'ha alegrat molt saber que era sobretot la música la que ens unia com a professors d'idiomes.

Joaquim m'ha enviat diverses vegades, via *WhatsApp*, vídeos d'actes culturals a la seva ciutat natal, l'encantadora Morella. Sempre he respost dient que algun dia tindria el plaer de visitar aquell petit poble medieval, però mai m'hauria imaginat que això passaria l'any 2022, i d'una manera tan especial.

Tot va començar quan, a principis d'any, em va trucar per demanar-me una entrevista a distància amb ell i els seus assessorats postdoctorals Gustavo Lima i Aina Monferrer, una jove professora valenciana dotada d'una intel·ligència i talent enormes i que, com jo, intenta conciliar el treball musical amb l'ensenyament de la llengua. Confesso que, fins ara, no havia entès molt bé a què anava destinada aquella agradable entrevista, només que tenia alguna relació amb l'Olimpíada de la Llengua Portuguesa. En la conversa, vaig parlar de la recerca en què intento demostrar les especificitats del gènere *lletra de cançó* que el converteixen en allò que acostumo a anomenar un *complex semiòtic*, i que s'allunya, en molts aspectes, del gènere poema. Després de la videotrucada, en Joaquim em va comunicar que estava organitzant a Morella un acte que marcaria la seva jubilació com a professor de la Universitat de Ginebra, i que faria tots els possibles per finançar el meu viatge al congrés perquè hi pogués, també com ho vaig fer a St. Etienne, combinar la meua recerca teòrica amb el meu treball musical. Confesso que no em podia creure el que estava escoltant, perquè mai s'havia produït aquest honor en la meua modesta carrera com a professor i músic (excepte durant un mes d'intercanvi que vaig fer, per al Rotary Club, a Àustria, pels volts de l'any 2001). Tanmateix, les converses van evolucionar i el que només era un desig es va fer realitat. El congrés de Morella va ser una mena de somni per a mi, un professor que, com Joaquim Dolz, va deixar un poble molt petit de l'interior del seu país per veure món.

Un cop més, la música havia estat el nostre vincle. I, de fet, em costa molt amagar el meu orgull quan veig que, en els nombrosos esdeveniments virtuals celebrats al Brasil, en els quals continua participant amb la generositat que li és pròpia, la música popular brasilera hi és, les idees que vam intercanviar hi són; tot hi és, però amb el toc especial que només ell sap donar-li.

Això és, si no fos per la música, si no fos per la cançó, segur que no estaria aquí escrivint aquests breus records de la meua més que agradable convivència amb el dolç Ximo, mestre i amic de tots nosaltres (encara penso que ell no és prou conscient de quant se l'estima al Brasil). Un exemple de generositat, acceptació i empatia: una persona que, potser adonant-se que podia explorar la meua vessant musical d'una manera molt més productiva del que havia estat fent, em va fer recuperar un esperit, que tenia ja una mica enfosquit, en relació amb la meua música i amb la meua guitarra, i em va fer entendre que, si la cançó és un gènere entre molts altres, en el context brasiler ocupa un lloc destacat. Només per això us agraeixo profundament. Moltes gràcies, mestre Joaquim Dolz !

(Ressenya de traducció catalana: Prof^{es} Drª Aina Monferrer - Universitat de València)